

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЇ СИСТЕМИ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© 2014 МОЛОЗИНА Н. А.

УДК 369

Молозіна Н. А. Методика визначення ефективності дії системи обов'язкового соціального медичного страхування в Україні

У статті розроблено та запропоновано авторське бачення визначення методики аналізу ефективності дії системи обов'язкового соціального медичного страхування за критеріями та показниками. Визначення такої методики є необхідним, оскільки вона може бути використана при прийнятті управлінських рішень щодо напрямків підвищення ефективності та при подальшому коригуванні діяльності державних органів управління обов'язковим соціальним медичним страхуванням. У результаті проведеного дослідження встановлено, що проект інвестування коштів в обов'язкове соціальне медичне страхування за кількістю визначених вигід від його впровадження може бути економічно та соціально ефективним як для держави і підприємств (роботодавців), так і для окремо взятого громадянина України. До таких вигід нами віднесено: зростання рівня продуктивності праці, економію коштів Державного бюджету та підприємств на соціальні виплати, зниження рівня захворюваності, покращення фінансового стану галузі охорони здоров'я. Запропоновано методику оцінки ефективності інвестування коштів у обов'язкове соціальне страхування за показниками відвернутих витрат, економії коштів і рентабельності проведених витрат державного бюджету, роботодавців і застрахованої особи, а також соціальних показників стану здоров'я громадян і якості їх медичного обслуговування доцільно використовувати при оперативному та стратегічному плануванні та державному регулюванні діяльності системи обов'язкового соціального медичного страхування.

Ключові слова: медичне страхування, ефективність, продуктивність праці, витрати, захворюваність

Формул: 19. **Бібл.:** 8.

Молозіна Наталя Анатоліївна – аспірант, кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки, Класичний приватний університет (вул. Жуковського, 70 Б, Запоріжжя, 69002, Україна)

E-mail: molozina2012@yandex.ua

УДК 369

UDC 369

Молозина Н. А. Методика определения эффективности действия системы обязательного социального медицинского страхования в Украине

Molozina N. A. Methods of Identification of Efficiency of Action of the System of Mandatory Social Medical Insurance in Ukraine

В статье разработано и предложено авторское видение методики анализа эффективности действия системы обязательного социального медицинского страхования по критериям и показателям. Определение такой методики необходимо, поскольку она может быть использована при принятии управленческих решений при разработке направлений повышения эффективности, а также при дальнейшей корректировке деятельности государственных органов управления обязательным социальным медицинским страхованием. В результате проведенного исследования установлено, что проект инвестирования средств в обязательное социальное медицинское страхование по количеству выявленных выгод от его принятия может быть экономично и социально эффективным как для государства и предприятий (работодателей), так и для отдельно взятого гражданина Украины. К таким выгодам нами отнесены: рост уровня продуктивности труда, экономия средств Государственного бюджета и предприятий на социальные выплаты, снижение уровня заболеваемости, улучшение финансового состояния отрасли здравоохранения. Предложенную методику оценки эффективности инвестирования средств в обязательное социальное медицинское страхование по показателям предотвращенных потерь, экономии средств государственного бюджета, работодателей и застрахованного лица, а также социальных показателей состояния здоровья граждан и качества их медицинского обслуживания можно использовать при оперативном и стратегическом планировании, а также государственном регулировании деятельности системы обязательного социального медицинского страхования.

The article develops and offers the author's vision of methods of analysis of efficiency of action of the system of mandatory social medical insurance by categories and indicators. These methods are required for being used when making managerial decisions when developing directions of increase of efficiency and also when further adjusting activity of state bodies of administration of the mandatory social medical insurance. In the result of the conducted study the article establishes that the project of investing into the mandatory social medical insurance by the number of revealed benefits from its adoption could be economically and socially efficient both for the state and enterprises (employers) and for an individual citizen of Ukraine. We note the following benefits: growth of the level of labour productivity, saving funds of the State Budget and enterprises for social payments, reduction of the level of morbidity and improvement of the financial state of the healthcare branch. The proposed method of assessment of efficiency of investing funds into the mandatory social medical insurance by indicators of prevented losses, saving funds of the State Budget, employer and insured person and also social indicators of the state of health of citizens and quality of their medical servicing could be used during operative and strategic planning and also state regulation of activity of the system of mandatory social medical insurance.

Key words: medical insurance, efficiency, labour productivity, expenditures, morbidity.

Formulae: 19. **Bibl.:** 8.

Ключевые слова: медицинское страхование, эффективность, продуктивность труда, затраты, заболеваемость.

Формул: 19. **Библ.:** 8.

Молозина Наталья Анатольевна – аспірант, кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки, Класический приватный университет (ул. Жуковського, 70 Б, Запоріжжя, 69002, Україна)

Molozina Natalya A. – Postgraduate Student, Department of Economics, National and Applied Economics, Classic Private University (vul. Zhukovskogo, 70 B, Zaporizhzhya, 69002, Ukraine)

E-mail: molozina2012@yandex.ua

E-mail: molozina2012@yandex.ua

Актуальність питання ефективності дії системи обов'язкового соціального медичного страхування полягає в тому, що воно виступає однією з найефективніших форм захисту від ризиків, що загрожують найціннішому в особистому та громадському відношенні –

здоров'ю та життю людини, а також є формою соціального захисту у сфері охорони здоров'я громадян.

Медичне страхування ознаменоване цілою низкою досліджень та публікацій. А саме, це праці таких фахівців, як В. М. Мних [1], В. В. Загородній [2], О. С. Коваленко [2],

В. О. Гурдус [3], М. В. Айвазова [3], Т. Стецюк [4] та інших учених, якими розглянуто необхідність та особливості медичного страхування в Україні, а також проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Але віддаючи належне дослідженням науковців, слід зазначити, що на теперішній час майже не визначена методика аналізу ефективності дії системи обов'язкового соціального медичного страхування за критеріями та показниками. Визначення такої методики є необхідним, оскільки вона може бути використана при прийнятті управлінських рішень щодо напрямків підвищення ефективності та при подальшому коригуванні діяльності державних органів управління обов'язковим соціальним медичним страхуванням.

Метою дослідження у статті є розробка методичного підходу до аналізу та визначення ефективності дії системи державного обов'язкового соціального медичного страхування.

Ефективна реалізація завдань обов'язкового соціального медичного страхування може виступити вагомим чинником у забезпеченні побудови соціально орієнтованої політики держави та її стабільного економічного зростання.

На думку В. М. Мних, після проходження «постіндустріальних» етапів: суспільства послуг, інформаційного суспільства, суспільства ризику – на їх базі очікується формування «суспільства ефективного захисту своїх економічних інтересів через систему страхування» [1, с. 39 – 41].

В. В. Загородній та О. С. Коваленко наголошують на тому, що перебудова всіх ланок народногосподарського комплексу України вимагає якісно нових підходів до вирішення проблем охорони здоров'я, створення гнучкої та ефективної системи державного управління охоронно-оздоровчими заходами, інтенсивного розвитку нової політики та нових моделей надання медичної допомоги всім верствам населення. Виходячи з ринкових умов господарювання та основних засад синергетичної науки, така політика і моделі, що з неї випливають, повинні привести до високоорганізованої системи, здатної ефективно розвиватись і повною мірою враховувати, з одного боку, загальнонаціональні, з іншого – регіональні галузеві інтереси в охороні здоров'я людини.[2]

В. О. Гурдус та М. В. Айвазова доповнюють наведену думку та зазначають, що різка диференціація соціальних верств населення ставить під сумнів обгрунтованість принципу «всім все безкоштовне». Статистика свідчить про те, що біля 75% населення активно витрачає зароблені гроші на оплату медичних послуг, прагнучи отримати їх в умовах підвищеного сервісу або ж з використанням найбільш прогресивних технологій діагностики і лікування [3].

На нашу думку, вирішення таких нагальних проблем, які висвітлюють дані науковці, може бути вирішено тільки при наявності відповідного законодавчого забезпечення та контролю за якістю медичних послуг з боку держави при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування.

Т. І. Стецюк визначає фінансовою основою побудови ефективної системи охорони здоров'я тільки її побудову на страхових засадах [4, с. 142 – 148].

За нашим переконанням, запровадження медичного страхування на даному етапі соціально-економічного розвитку України є доцільним та вкрай необхідним, оскільки страхова медицина містить у собі економічну модель медичного забезпечення. Потреба у збільшенні обсягів видатків на охорону здоров'я спричинена тривалим зростанням

показників рівня захворюваності та погіршенням стану здоров'я населення під впливом багатьох зовнішніх чинників. Негативними наслідками відсутності дієвої економічно обгрунтованої моделі медичного забезпечення є:

- ✦ зниження якості людського потенціалу країни;
- ✦ подальше зростання показників смертності населення у працездатному віці від захворювань;
- ✦ скорочення тривалості активного трудового життя громадян;
- ✦ зниження працездатності працівників;
- ✦ зменшення можливостей до розвитку та реалізації творчого і професійного потенціалу населення.

Усі зазначені наслідки значно гальмують економічне зростання національної економіки.

Як визначає професор С. С. Осадець, соціальна та економічна ефективність медичного страхування залежить від того, наскільки глибоко і всебічно пророблено концепцію розвитку страхової медицини в країні [5, с. 256].

Основними загальновідомими позитивними наслідками, що очікуються від впровадження обов'язкового державного соціального медичного страхування, є:

- ✦ створення прозорих механізмів фінансових, правових і соціально-економічних взаємовідносин між лікарнями та пацієнтами;
- ✦ розв'язання державою проблеми організації соціально справедливої системи охорони здоров'я;
- ✦ надійність планування та рівномірність надання ресурсів на потреби системи охорони здоров'я;
- ✦ доступність медичної допомоги для всіх;
- ✦ оптимізація використання ресурсів системи охорони здоров'я.

Але, на нашу думку, перелік очікувальних позитивних соціально-економічних наслідків впровадження обов'язкового соціального медичного страхування є набагато ширшим.

Основним позитивним соціально-економічним наслідком впровадження обов'язкового соціального медичного страхування є забезпечення державних соціальних гарантій громадянам (застрахованим особам) при виникненні страхового випадку, через оплату вартості медичної допомоги (медичних послуг) за рахунок коштів страхових резервів, а також фінансування профілактичних заходів по відновленню і збереженню їх здоров'я.

Очікувальні соціально-економічні наслідки при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування пропонуємо класифікувати таким чином:

- ✦ покращення фінансового та організаційного державних механізмів охорони здоров'я населення;
- ✦ забезпечення відтворення населення при подовженні очікувального терміну тривалості життя при народженні, зниження рівня смертності від захворювань та покращення стану здоров'я населення;
- ✦ ефективний розвиток сфери медичного обслуговування завдяки зростанню фінансових можливостей системи охорони здоров'я, поліпшення внаслідок цього її матеріальної бази;
- ✦ забезпечення високої якості медичних послуг при наявності контролю з боку Фонду обов'язкового соціального медичного страхування;
- ✦ перерозподіл коштів, що йдуть на оплату медичних послуг між різними групами населення;

- ✦ позитивний вплив на реалізацію трудового потенціалу через підвищення показників продуктивності праці працівників [6];
- ✦ зниження фінансових проблем роботодавця і застрахованих, пов'язаних з організацією і наданням медичної допомоги;
- ✦ скорочення кількості днів непрацездатності робітників за рахунок надання якісної медичної допомоги і контролю над процесом одужання [6];
- ✦ додатковий стимул для робітників до збереження робочого місця і підвищення якості роботи [8];
- ✦ додатковий стимул для роботодавців для проведення заходів по забезпеченню належного стану здоров'я працівників через покращення стану умов праці, а також здійснення витрат на профілактичні заходи по збереженню здоров'я працівників [8];
- ✦ покращення якісних і кількісних показників усіх складових людського капіталу, у тому числі: зростання частини економічно активної частини населення за показниками стану здоров'я, зростання інтелектуально-освітнього рівня при збільшенні кількості осіб, що можуть навчатись за станом здоров'я [7].

Впровадження обов'язкового соціального медичного страхування за кількістю своїх переваг і позитивних соціально економічних наслідків є одним із найбільш ефективних напрямків інвестування коштів у активи людського капіталу України [8].

Розглянемо критерії фінансово-економічної ефективності впровадження обов'язкового соціального медичного страхування, до яких ми віднесли такі:

- ✦ вартість проекту впровадження обов'язкового соціального медичного страхування;
- ✦ приріст показників людського потенціалу та людського капіталу при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування;
- ✦ прибуток, отриманий при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування за рахунок підвищення показників продуктивності праці, зменшення втрат робочого часу внаслідок тимчасової втрати працездатності у випадку настання захворювання та збільшення можливостей реалізації людського потенціалу до творчої праці при покращенні стану здоров'я;
- ✦ рентабельність витрат на обов'язкове соціальне медичне страхування.

Для оцінки доцільності та ефективності впровадження інвестиційного проекту медичного страхування, на нашу думку, за вищевказаними критеріями доцільно використати такі показники, які будуть характеризувати «вигоди» впровадження даного інвестиційного проекту.

Показник абсолютного збільшення обсягу фінансування галузі охорони здоров'я за рахунок надходження страхових коштів, у млн грн, який буде визначено за такою формулою:

$$\Phi_{оз} = \Phi_{озп} - \Phi_{озд} \quad (1)$$

де $\Phi_{озп}$ – обсяг фінансування галузі охорони здоров'я після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування, млн грн;

$\Phi_{озд}$ – обсяг фінансування галузі охорони здоров'я до впровадження обов'язкового медичного страхування, млн грн;

Показники відносного збільшення фінансування галузі охорони здоров'я пропонуємо визначити за такими формулами:

$$\Phi_{воз} = \Phi_{возп} - \Phi_{возд} \quad (2)$$

де $\Phi_{воз}$ – збільшення видатків на охорону здоров'я у відсотках до ВВП за рахунок впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування;

$\Phi_{возп}$ – фінансування видатків на охорону здоров'я у відсотках до ВВП після впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування;

$\Phi_{возд}$ – фінансування видатків на охорону здоров'я у відсотках до ВВП до впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування.

Наступним показником ефективності дії обов'язкового соціального медичного страхування виступає коефіцієнт відповідності витрат на одного хворого згідно з нормативами та фактично здійсненими витратами на лікування з урахуванням вартості медикаментів (KB_n), який визначаємо таким чином:

$$KB_n = KB_{нп} - KB_{нд} \quad (3)$$

де $KB_{нп}$ – коефіцієнт відповідності витрат на одного хворого згідно з нормативами та фактично здійсненими витратами на лікування з урахуванням вартості медикаментів після впровадження проекту медичного страхування, у відсотках;

$KB_{нд}$ – коефіцієнт відповідності витрат на одного хворого згідно з нормативами та фактично здійсненими витратами на лікування з урахуванням вартості медикаментів до впровадження проекту медичного страхування, у відсотках.

Іншим показником ефективності впровадження інвестиційного проекту обов'язкового соціального медичного страхування є ступінь ризику ймовірність виникнення захворювання, який ми пропонуємо визначати для національної економіки взагалі за формулою:

$$P_3 = K_3 : K_2 \quad (4)$$

де P_3 – ймовірність виникнення захворювань у громадян, відсотків;

K_3 – кількість зареєстрованих звернень громадян до лікарняних закладів у разі виникнення захворювання, осіб;

K_2 – загальна середньооблікова кількість громадян в Україні за попередній звітний рік, осіб.

Для окремо взятого підприємства даний показник визначимо за такою формулою:

$$P_{зп} = (K_3 : K_2) \cdot 100\% \quad (5)$$

де $P_{зп}$ – ймовірність виникнення захворювань у працівників підприємства;

$K_{зп}$ – кількість працівників, які хворіли протягом останнього календарного року, осіб;

K_n – загальна середньоспискова кількість працівників, осіб.

Зниження показника ймовірності виникнення захворювання після впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування буде свідчити про ефективність даного проекту, оскільки кожне захворювання працівника призводить до зниження продуктивності праці та втрат робочого часу і, як наслідок, збільшення умовно-постійних витрат на виробництво продукції та зменшення прибутків.

Зниження даного показника ймовірності виникнення захворювань у громадян для держави має стратегічне значення, оскільки забезпечує збереження та відродження людського потенціалу за всіма його якісними та кількісними показниками.

Розрахунок ефективності впровадження проекту обов'язкового медичного страхування за показниками зростання продуктивності праці та скорочення умовно-постійних витрат на виробництво для окремо взятого підприємства проведемо за такими показниками:

1. Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності ($\Delta\Phi PЧ_{33}$) при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування для підприємства визначимо індексним методом за наступною формулою:

$$\Delta\Phi PЧ_{33} = \frac{D_2 - D_1}{100} \cdot Ч_{cp}, \quad (6)$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працюючих відповідно до і після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування;

$Ч_{cp}$ – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб.

2. Зростання продуктивності праці за рахунок зменшення втрат робочого часу при впровадженні медичного страхування визначимо за формулою:

$$\Delta\Pi\Pi_{3B} = \frac{\Delta\Phi PЧ_{33} \cdot B_{вп}}{B_{рпн}}, \quad (7)$$

де $B_{вп}$ – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу;

$B_{рпн}$ – вартість річної товарної продукції підприємства.

3. Річну економію заробітної плати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності завдяки впровадженню обов'язкового соціального медичного страхування розрахуємо таким чином:

$$E_3 = \frac{\Delta\Pi\Pi_{3B} \cdot 3_p}{100} \cdot Ч_{с.р.}, \quad (8)$$

де $Ч_{с.р.}$ – середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу;

3_p – середньорічна заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

4. Річна економія на собівартості продукції за рахунок зменшення умовно-постійних витрат при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування буде становити:

$$E_{сн} = \frac{У_в \cdot \Delta\Phi PЧ_{33} \cdot 3_p}{B_{рпн}}, \quad (9)$$

де $У_в$ – умовно-постійні витрати у виробничій собівартості річного обсягу товарної продукції.

5. Економію за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності ($E_{вд}$) при зниженні ймовірності настання захворювання при впровадженні обов'язкового медичного страхування визначимо таким чином:

$$E_{вд} = \Delta A \cdot C_{одд}, \quad (10)$$

де $C_{одд}$ – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності сплачена роботодавцем за кошти підприємства (перші п'ять днів захворювання).

6. Річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування ($E_{рз}$) буде визначатись як сумарна економія коштів:

$$E_{рз} = E_3 + E_{сн} + E_{вд}, \quad (11)$$

де E_3 – річна економія зарплати за рахунок зростання продуктивності праці;

$E_{сн}$ – річна економія на собівартості продукції за рахунок зменшення умовно-постійних витрат;

$E_{вд}$ – економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Економічна ефективність впровадження обов'язкового соціального медичного страхування для окремо взятого підприємства буде визначатись як різниця між отриманою економією коштів при його впровадженні та витратами на проведення обов'язкового соціального медичного страхування, які будуть визначатись обсягом сплачених страхових внесків до Фонду обов'язкового соціального медичного страхування за встановленими законодавчо тарифами. Економічний ефект буде визначено за такою формулою:

$$E_{фмс} = (E_{рз} - B_{мс}) \cdot \alpha, \quad (12)$$

де $E_{фмс}$ – економічний ефект від впровадження обов'язкового соціального медичного страхування;

$E_{рз}$ – економічний ефект від зниження рівня захворюваності при впровадженні обов'язкового медичного страхування;

$B_{мс}$ – витрати на проведення медичного страхування, обсяг сплачених страхових внесків за медичним страхуванням за встановленими законодавчо тарифами;

α – нормативний коефіцієнт приведення витрат.

Розрахунок ефективності впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування за показниками зростання обсягів ВВП на одного працівника в різних галузях економічної діяльності в межах держави проведемо за такими показниками:

1. Скорочення середньозважених втрат робочого часу в розрахунку на одного працівника галузі економічної діяльності за рахунок зменшення рівня захворюваності при впровадженні медичного страхування визначимо за такою формулою:

$$\Delta\Phi PЧ_{нед} = \frac{\Phi PЧ_{непр2} - \Phi PЧ_{непр1}}{100} \cdot Ч_{нед}, \quad (13)$$

де $\Phi PЧ_{непр1}$ і $\Phi PЧ_{непр2}$ – середня кількість часів тимчасової втрати працездатності внаслідок захворювання в розрахунку на одного працівника галузі економічної діяльності на 100 працюючих до і після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування, годин на 1-го працівника;

$Ч_{нед}$ – загальна середньорічна чисельність працівників зайнятих у певній галузі економічної діяльності, осіб.

2. Зростання обсягу ВВП ($\Delta BВП$) на одного працівника певної галузі економічної діяльності за рахунок зменшення втрат робочого часу при впровадженні медичного страхування визначимо за формулою:

$$\Delta BВП = (BВП_{n1} - BВП_{n2}) / BВП_p, \quad (14)$$

де $BВП_{n1}$ і $BВП_{n2}$ – вартість ВВП на одного працівника певної галузі економічної діяльності за 1 годину відповідно до та після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування;

$BВП_p$ – вартість річного обсягу ВВП виробленого певною галуззю економічної діяльності.

Ефективність впровадження обов'язкового медичного страхування для держави може бути визначена за показниками зменшення обсягу видатків із держбюджету на охорону здоров'я при зниженні показників ймовірності настання захворювання за рахунок покращення якості надання медичних послуг хворим:

$$E_{вдб} = B_{лх} \cdot (K_{31} - K_{32}), \quad (15)$$

де $E_{вдб}$ – економія видатків держбюджету на охорону здоров'я при скороченні рівня захворюваності;

$B_{лх}$ – середньозважені витрати на лікування одного хворого;

$K_{з1}$ і $K_{з2}$ – кількість зареєстрованих випадків захворювання громадян (середньорічні показники) до та після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування.

Наступним показником ефективності впровадження обов'язкового соціального медичного страхування для держави є економія видатків держбюджету на соціальні виплати при настанні інвалідності, що виникає внаслідок захворювань. Досягнення економії передбачається завдяки попередженню настання інвалідності при підвищенні якості наданих медичних послуг. Такі можливості покращення якості лікування виникають внаслідок зростання фінансових можливостей галузі охорони здоров'я при надходженні страхових коштів обов'язкового соціального медичного страхування. Обсяги економії пропонуємо визначати за такою формулою:

$$E_{вдбi} = B_{ci} \cdot (K_{вi1} - K_{вi2}), \quad (16)$$

де $E_{вдбi}$ – економія видатків держбюджету на соціальні виплати по інвалідності що настала внаслідок захворювання;

B_{ci} – середньозважені видатки на соціальні виплати по інвалідності, що настала внаслідок захворювання;

$K_{вi1} - K_{вi2}$ – кількість випадків настання інвалідності, що настала внаслідок захворювання (середньорічні показники) до та після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування.

До показників, що характеризують соціальну ефективність впровадження проекту інвестування коштів у впровадження обов'язкового соціального медичного страхування, можна віднести:

– зниження коефіцієнта смертності населення внаслідок захворювань, що можливо визначити за розрахунком:

$$K_{сз} = K_{с1} - K_{с2}, \quad (17)$$

де $K_{с1}$ і $K_{с2}$ – коефіцієнти смертності населення внаслідок захворюваності до та після впровадження проекту обов'язкового медичного страхування;

– показник підвищення середнього терміну тривалості життя за рахунок покращення стану здоров'я громадян визначимо за формулою:

$$T_{ж} = T_{ж1} - T_{ж2}, \quad (18)$$

де $T_{ж1}$ і $T_{ж2}$ – середня тривалість життя до та після впровадження обов'язкового соціального медичного страхування.

Також показником ефективності впровадження проекту обов'язкового соціального медичного страхування виступає підвищення індексу якості життя та підвищення показника індексу людського розвитку (ІЛР). Оскільки на індекс якості життя значним чином впливають показники якості здоров'я громадян, які при впровадженні обов'язкового соціального медичного страхування та наданні якісних медичних послуг, за нашим глибоким переконанням, значно покращаться. В свою чергу індекс людського розвитку враховує індекс якості життя та середній термін тривалості життя, які можливо покращити при зміцненні здоров'я громадян за рахунок покращення стану галузі охорони здоров'я, оскільки впровадження проекту обов'язкового медичного страхування, як вже зазначалось раніше, виступає додатковим джерелом фінансових надхо-

джен до вказаної галузі та надає можливості її вдосконалення.

На базі визначених вигід від впровадження проекту обов'язкового медичного страхування та обсягу витрат на його проведення визначимо рентабельність даного інвестиційного проекту (RI):

$$RI = \frac{CA_{оч}}{CI_{оч}}, \quad (19)$$

де RI – рентабельність інвестицій;

$CA_{оч}$ – очікувальна сума доходів – може бути визначена як сума додаткових прибутків від підвищення рівня продуктивності праці та економії витрат при скороченні рівня захворюваності та покращенні стану здоров'я;

$CI_{оч}$ – очікувальна сума інвестицій, що може бути визначений як обсяг сплачених страхових внесків за законодавчо встановленими тарифами.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що проект інвестування коштів в обов'язкове соціальне медичне страхування за кількістю визначених вигід від його впровадження може бути економічно та соціально ефективним як для держави і підприємств (роботодавців), так і для окремо взятого громадянина України. До таких вигід нами віднесено зростання рівня продуктивності праці, економію коштів державного бюджету та підприємств на соціальні виплати, зниження рівня захворюваності, покращення фінансового стану галузі охорони здоров'я.

Запропоновану методикою оцінки ефективності інвестування коштів у обов'язкове соціальне страхування за показниками відвернення втрат, економії коштів та рентабельності проведених витрат державного бюджету, роботодавців і застрахованої особи, а також соціальних показників стану здоров'я громадян і якості їх медичного обслуговування доцільно використовувати при оперативному та стратегічному плануванні та державному регулюванні діяльності системи обов'язкового соціального медичного страхування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Мних М. В. Медичне страхування за кордоном та можливості його реалізації в Україні / М. В. Мних // Держава і економіка. – 2006. – № 11. – С. 39 – 41.
2. Загородній В. В. Прикладні та теоретичні аспекти державного управління реформуванням в системі охорони здоров'я / В. В. Загородній, О. С. Коваленко // Охорона здоров'я України. – 2002. – № 1. – С. 26 – 29.
3. Гурдус В. О. Проблема дефіцита средств в системе здравоохранения и добровольное медицинское страхование как способ ее решения / В. О. Гурдус, М. В. Айвазова // Мед. помощь. – 2001. – № 2. – С. 3 – 9.
4. Стецюк Т. І. Сутність медичного страхування та його місце у системі соціального захисту громадян / Т. І. Стецюк // Фінанси: облік та аудит : збірник наукових праць – К. : КНЕУ. – 2008. – Випуск 11. – С. 142 – 148.
5. Осадець С. С. Страхування : підручник / С. С. Осадець. – К. : КНЕУ, 2006. – 599 с.
6. Молозіна Н. А. Вплив обсягу інвестицій в охорону здоров'я на стан продуктивності праці в Україні / П. П. Мазурок, Н. А. Молозіна // Держава та регіони. – 2012. – № 6. – С. 221 – 225.
7. Молозіна Н. А. Функціональна модель впливу обов'язкового соціального медичного страхування на розвиток

людського капіталу / П. П. Мазурок, Н. А. Молозіна // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 4 (1). – С. 46 – 49.

8. Молозіна Н. А. Методичний підхід до визначення розміру страхових тарифів обов'язкового соціального медичного страхування / Н. А. Молозіна // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: Х Ювілейна Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, 21 – 23 лютого 2013 р., ТНЕУ, м. Тернопіль.

REFERENCES

Gurdus, V. O., and Ayvazova, M. V. "Problema defitsita sredstv v sisteme zdravookhraneniia i dobrovolnoe meditsinskoe strakhovanie kak sposob ee resheniia" [The problem of lack of funds in the health system and voluntary medical insurance as a way to solve it]. *Meditsinskaia pomoshch*, no. 2 (2001): 3-9.

Mnykh, M. V. "Medychne strakhuvannia za kordonom ta mozhlyvosti ioho realizatsii v Ukraini" [Health insurance abroad and the possibility of its implementation in Ukraine]. *Derzhava i ekonomika*, no. 11 (2006): 39-41.

Mazurok, P. P., and Molozina, N. A. "Vplyv obsiahu investytsii v okhoronu zdorov'ia na stan produktyvnosti pratsi v Ukraini" [The im-

pact of investments in health status on labor productivity in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony*, no. 6 (2012): 221-225.

Mazurok, P. P., and Molozina, N. A. "Funktionalna model vplyvu обов'язкового sotsialnoho medychnoho strakhuvannia na rozvytok liudskoho kapitalu" [A functional model of the impact of mandatory social health insurance in the development of human capital]. *Ekonomichnyi chasopys* – XXI, no. 4 (1) (2013): 46-49.

Molozina, N. A. "Metodychni pidkhd do vyznachenniia rozmiru strakhovykh taryfiv обов'язкового sotsialnoho medychnoho strakhuvannia" [Methodological approach to determine the amount of insurance rates for compulsory social insurance]. *Ekonomichnyi i sotsialnyi rozvytok Ukrainy v KhKhI stolitti: natsionalna identychnist ta tendentsii hlobalizatsii*. Ternopil: TNEU, 2013.

Osadets, S. S. *Strakhuvannia* [Insurance]. Kyiv: KNEU, 2006.

Stetsiuk, T. I. "Sutnist medychnoho strakhuvannia ta ioho miste u systemi sotsialnoho zakhystu hromadian" [The essence of health insurance and its place in the system of social protection]. *Finansy: oblik ta audyt*, no. 11 (2008): 142-148.

Zahorodnii, V. V., and Kovalenko, O. S. "Prykladni ta teoretychni aspekty derzhavnogo upravlinnia reformuvanniam v systemi okhorony zdorov'ia" [Applied and theoretical aspects of public administration reform in public health]. *Okhorona zdorov'ia Ukrainy*, no. 1 (2002): 26-29.

УДК 364.3:331.101.264.2

БАЗОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ

© 2014 ПОЛЯК Н. О.

УДК 364.3:331.101.264.2

Поляк Н. О. Базові засади формування концепції соціального забезпечення економічно активного населення

Метою статті є обґрунтування необхідності розробки національної концепції соціального забезпечення в Україні, а також розкриття базових засад формування такої концепції для економічно активного населення на основі конкретизації її мети, завдань, визначення основних напрямів і заходів реалізації. Автором запропоновано такі основні напрями реалізації концепції соціального забезпечення економічно активного населення: розширення сфери охоплення соціального забезпечення економічно активного населення; створення ефективної системи державних соціальних стандартів і гарантій; впровадження в практику фінансово-економічного обґрунтування соціальних законів; реалізація соціальної відповідальності; використання новітніх соціальних технологій. Розробка концепції соціального забезпечення економічно активного населення в цілому сприятиме вдосконаленню діючої системи соціального забезпечення, покращенню рівня та якості життя населення та подальшому соціально-економічному розвитку держави.

Ключові слова: соціальне забезпечення, економічно активне населення, концепція.

Рис.: 1. **Бібл.:** 8.

Поляк Наталя Олегівна – заступник завідувача, відділ соціального прогнозу, Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України та НАН України (пров. Будівельників, 5а, Київ, 02100, Україна)

E-mail: poliak_n@ukr.net

УДК 364.3:331.101.264.2

Поляк Н. О. Базовые основы формирования концепции социального обеспечения экономически активного населения

Целью статьи является обоснование необходимости разработки национальной концепции социального обеспечения в Украине, а также раскрытие базовых основ формирования такой концепции для экономически активного населения на основе конкретизации ее цели, задач, определения основных направлений и мероприятий реализации. Автором предложены следующие основные направления реализации концепции социального обеспечения экономически активного населения: расширение сферы охвата социального обеспечения экономически активного населения, создание эффективной системы государственных социальных стандартов и гарантий, внедрение в практику финансово-экономического обоснования социальных законов, реализация социальной ответственности, использование современных социальных технологий. Разработка концепции социального обеспечения экономически активного населения в Украине в целом будет способствовать усовершенствованию действующей системы социального обеспечения, улучшению уровня и качества жизни и социально-экономическому развитию государства.

Ключевые слова: социальное обеспечение, экономически активное население, концепция.

Рис.: 1. **Библ.:** 8.

Поляк Наталья Олеговна – заместитель заведующего, отдел социального прогноза, Центр перспективных социальных исследований Министерства социальной политики Украины и НАН Украины (пер. Строителей, 5а, Киев, 02100, Украина)

E-mail: poliak_n@ukr.net

UDC 364.3:331.101.264.2

Poliak N. O. Basic Grounds of Formation of the Concept of Social Security of Economically Active Population

The goal of the article is justification of a necessity of development of the national concept of social security in Ukraine and revelation of basic grounds of formation of such a concept for economically active population on the basis of specification of its goals, tasks and identification of main directions and measures of realisation. The author offers the following main directions of realisation of the concept of social security of economically active population: expansion of the sphere of coverage of social security of economically active population, creation of a efficient system of state social standards and guarantees, introduction of financial and economic justification of social laws into practice, realisation of social responsibility and use of modern social technologies. Development of the concept of social security of economically active population in Ukraine would facilitate, in general, improvement of the existing system of social security, improvement of the living standards and socio-economic development of the state.

Key words: social security, economically active population, concept.

Pic.: 1. **Bibl.:** 8.

Poliak Natalia O. – Deputy Head, Department of Social forecast, Center for Advanced Social Research of the Ministry of Social Policy of Ukraine and NAS of Ukraine (prov. Budivelynykiv, 5a, Kyiv, 02100, Ukraine)

E-mail: poliak_n@ukr.net